Стручни рад
УДК:364:343.3/.7-053.6
ДОИ:10.7251/ZND2601450T

УЛОГА ПОМАЖУЋИХ ПРОФЕСИЈА У ПРЕВЕНЦИЈИ И СПРЕЧАВАЊУ МАЛОЉЕТНИЧКОГ ПРЕСТУПНИШТВА

Дипл. социјални радник Дражана Томаш[274]
Министарства унутрашњих послова Републике Српске

Апстракт: *Малољетници су једна од најосјетљивијих, а такође и једна од најрањивијих категорија сваког друштва, па је стога и малољетничко преступништво изразито сложена и друштвено значајна појава. У томе прилог говори и чињеница да малољетници захтијевају посебан третман и приступ у раду, како у проактивном смислу, тако и у правној реакцији на извршена противправна дјела. Управо и циљ овог рада јесте да укажемо на улогу и значај помажућих професија у превенцији девијантног понашања дјеце и младих, као и институционалне сарадње у спречавању малољетничког преступништва.*

Кључне ријечи: *малољетничко преступништво, педагог, психолог, социјални радник.*

Увод

У Републици Српској, као и у многим другим друштвима у транзицији, проблем малољетничког преступништва посебно долази до изражаја због промјена које су се догодиле у економским и социјалним структурама. Нестабилност запослења родитеља, осиромашење одређених слојева становништва, миграције и све израженија урбанизација створили су бројне нове изазове за породицу, школу и локалну заједницу. Млади се често сусрећу са осјећајем несигурности, недостатком подршке и ограниченим могућностима за здрав и функционалан развој. У таквим околностима поједини малољетници показују склоност ка ризичним облицима понашања, који се могу развити у кривична дјела. Малољетничко преступништво под утицајем је различитих фактора, а међу најзначајнијима је вршњачка група, која током адолесценције снажно обликује понашање младих. Уколико малољетник припада окружењу које подстиче ризична понашања, употребу алкохола или дрога, агресију или вандализам, већа је вјероватноћа да ће и сам усвојити такве обрасце, док позитивне вршњачке групе могу имати јаку превентивну улогу. Многа кривична дјела код младих не проистичу из намјере, већ из импулсивности, незрелости и слабог развоја самоконтроле, па зато одговор друштва мора бити усмјерен на подршку, а не стигму. У Републици Српској све више се истиче значај превенције и развијају се програми који омогућавају младима да добију подршку прије него што уђу у круг недозвољених активности, уз важну улогу локалне заједнице.

Улога педагога у раном октривању ризичних понашања

За ефикасну превенцију малољетничке делинквенције од великог је значаја да се на вријеме уоче и открију обрасци понашања младих који се могу одредити као ризични и који могу потенцијално предсатвљати преблем у будућности. Како је претходно речено, да поред

[274] drazanatepic@gmail.com

породице, велику улогу у процесу социјализације и васпитања младих има и школа, управо педагог, као стручно лице, има значајну улогу јер остварује континуирано присуство у образовном окружењу и има могућност да уочи промјене у понашању, емоционалном стању и социјалним односима ученика. Наиме, педагог је, као стручно лице, у прилици да благовремено препозна појаву фактора ризика и иницира адекватне превентивне мјере. Педагог, као један од основних носилаца развојно-педагошке дјелатности, те као један од најзаступљенијих стручних сурадника у школама и вртићима остварује своју педагошку улогу кроз различите активности тј. подручја рада педагога:

- Припрема за остварење плана и програма васпитно-образовне установе;
- Непосредно учествовање у васпитно-образовном процесу;
- Праћење и вредновање васпитно-образовног процеса, његових учесника и остварених резултата које се односи се на унутрашње или педагошко вредновање истога или ванъско институционално вредновање;
- Оспособљавање и стручно усавршавање васпитно-образовних радника;
- Информационаи документацијска дјелатност, и др. (Jurić i sar., 2001: 33).

У данашње вријеме, сви учесници васпитно-образвоног процеса, а понајвише педагози, суочавају се са великим проблема у раду с младима, јер се млади све више изложени разним видовима негативних утицаја који на њих дјелују. Блек и Ларсон (1999) наводе да отежања у систему васпитног дјеловања одраслих на дјецу/младе подразумијевају и несинхронизован рад различитих чинилаца дјечјег развоја (породице, школе, вршњака, ширег културног и друштвеног окружења) у заједници у којој она одрастају. Када је ријеч о препрекама и отежањима у односу на васпитанике, они се везују најчешће за развојне проблеме појединца, њихову зрелост или готовост за разумијевање и усвајање правила и норми понашања, расуђивање о поступцима и усвајање модела васпитног дјеловања одраслих (Black & Larson, 1999).

Малољетничко преступништво, односно њихова ризична понашања, која могу асоцирати на будуће девијантно понашање, а које педагог може да уочи и на њих дјелује, могу се испољити на различите начине, а то су: учестали изостанци са наставе, нагли пад школског успјеха, агресивност, повлачење у себе, непоштовање школских правила, склоност конфликтима, као и проблеми у односима са вршњацима и наставницима. Педагог, кроз свакодневни контакт са ученицима и сарадњу са наставним особљем, има могућност да ове сигнале препозна у раној фази, прије него што они прерасту у озбиљније облике девијантног или делинквентног понашања. Управо благовременост у реаговању представља један од најважнијих аспеката педагошког рада у превенцији малољетничког преступништва (Bileta, 2015).

Посебан значај има педагошко праћење цјелокупног развоја ученика, а не само њиховог школског успјеха. Педагог, као стручни сарадник, анализира услове у којима дијете одраста, његове породичне прилике, социјалне односе и индивидуалне карактеристике. На тај начин могуће је идентификовати ученике који потичу из социјално угрожених или дисфункционалних породица, као и оне који показују знакове емоционалне нестабилности или социјалне изолованости. Ови фактори често представљају основу за развој ризичних понашања и касније укључивање у противправне активности. У том контексту, поједини аутори истичу тзв. педагошко-преветнивно дјеловање, гдје разликују примарну, секундарну и терцијарну педагошку превнецију (Копас-Вукашиновић, 2021:15). Башић примарну педагошку превенцију (проактивно дисциплиновање) посматра као организован систем активности и мјера усмјерених на дјецу и младе, чији је циљ подстицање развоја њихових потенцијала и формирање позитивних и друштвено прихватљивих образаца понашања. Оваквим превентивним

дјеловањем настоји се унапријед јачати пожељно понашање, али и умањити утицај неповољних срединских фактора који могу довести до појаве ризичних и непримјерених облика понашања или поремећаја у понашању (Bašić, 2009).

Секундарна педагошка превенција, која се често означава и као корективно или реактивно дисциплинско дјеловање, односи се на систем мјера и активности усмјерених на дјецу и младе код којих су већ уочени облици непримјереног понашања или одређени поремећаји у понашању. Основни циљ оваквог превентивног приступа јесте усмјеравање понашања у позитивном правцу, као и модификација већ испољених друштвено неприхватљивих образаца (Копас-Вукашиновић, 2021). За разлику од примарне превенције, секундарна превенција је знатно сложенија, јер подразумијева правовремено препознавање дјеце која се налазе у ризику и примјену мјера ране интервенције. Овај облик превентивног дјеловања захтијева мултидисциплинарни приступ и тимски рад стручњака различитих профила, као што су педагози, психолози, дефектолози, социјални радници и други релевантни стручњаци. Њихова сарадња усмјерена је на превазилажење постојећих проблема у понашању, идентификовање и отклањање узрока који су довели до њиховог настанка, као и уклањање препрека које отежавају процес промјене. Истовремено, значајан акценат ставља се на подстицање и јачање социјално пожељних облика понашања код дјеце и младих код којих су проблеми већ евидентни или су у фази развоја, како би се спријечило њихово даље продубљивање и ширење. Када је ријеч о терцијарној педагошкој превенцији, она, како наводи Башић, укључује примарну и секундарну превенцију и усмјерена је на редуковање броја особа са непримјереним понашањем, односно спречавање поновног јављања оваквог понашања (Bašić, 2009).

Сагледавајући улогу педагога у откривању ризичних понашања младих, посебан значај има педагошко праћење цјелокупног развоја ученика, а не само њиховог школског успјеха. Педагог, као стручни сарадник, анализира услове у којима дијете одраста, његове породичне прилике, социјалне односе и индивидуалне карактеристике. На тај начин могуће је идентификовати ученике који потичу из социјално угрожених или дисфункционалних породица, као и оне који показују знакове емоционалне нестабилности или социјалне изолованости. Ови фактори често представљају основу за развој ризичних понашања и касније укључивање у противправне активности (Macanović, 2020).

Улога педагога не огледа се искључиво у уочавању проблема, већ и у његовом превентивном дјеловању. Кроз индивидуалне разговоре са ученицима, педагошке радионице, групни рад и сарадњу са родитељима, педагог може утицати на развијање социјалних вјештина, јачање самопоуздања и усвајање друштвено прихватљивих образаца понашања. Посебно је важно да педагог са ученицима изгради однос повјерења, како би они били спремни да отворено говоре о својим проблемима, страховима и дилемама. Педагог има и значајну посредничку улогу између школе, породице и других институција. Уколико уочи да проблеми превазилазе могућности школског система, он може иницирати укључивање психолога, социјалног радника или центра за социјални рад. Ова сарадња је од изузетног значаја, јер омогућава свеобухватан приступ рјешавању проблема и смањује ризик од даљег развоја делинквентног понашања. Педагог тако постаје важна карика у систему ране интервенције и превенције (Bileta, 2015).

Сагледавајући све наведено, може се закључити да је улога педагога у раном откривању ризичних понашања од пресудног значаја за спречавање малољетничког преступништва. Његов рад доприноси не само идентификацији проблема, већ и развоју превентивних стратегија које омогућавају младима да добију подршку на вријеме. Кроз систематичан, стручан и хуман приступ, педагог има могућност да значајно утиче на животни пут малољетника и допринесе њиховој успјешној социјализацији.

Улога психолога у процјени, савјетовању и подршци малољетницима

Психолог, као стручно лице, заузима веома значајно мјесто у систему проактивног дјеловања, али и у погледу сузбијања малољетничке делинквенције. Улога психолога базира се на разумијевању психолошких карактеристика малољетника, те узрока који имају утицај на настанак друштвено-негативног, односно девијантног понашања. Као један од основних задатака психлога јесте спровођење психолошке процјене малољетних лица, чији је циљ да се спозна колики је ниво њиховог интелектуалног и емоционалног развоја, да ли и у којој мјери имају развијену самоконтролу, да ли имају способност расуђивања и у којој мјери је иста развијена. Такође, улога психолога је да се установи евентуално постојање психичких сметњи или одређених поремећаја у понашању који доводе до делинквентног понашања. Психолог све горе наведено утврђује помоћу одређених тестова, затим кроз разговоре са малољетницима, посматра њихово понашање, те узима у обзир породични и социјално окружење, породичне прилике, школско функционисање и односе с вршњацима. Резултати добијени оваквим радом психолога представљају битну основу за даље доношење одлука о поступању према малољетницима, те за избор одређених васпитних и превентивних мјера. Такође, психолог своју функцију и улогу остварује и кроз савјетодавни рад са малољетницима који испољавају делинквентна понашања. Поред процјене, савјетодавни рад психолога има значајну улогу у раду са малољетницима који су испољили ризична или делинквентна понашања, а посебно у току основношколког и средњошколског образовања. Савјетовање је усмјерено на то да се малољетнику помогне да схвати узроке свог понашања, да препозна сопствене емоције и да развије адекватније начине реаговања у свакодневним ситуацијама. Кроз овај процес, психолог настоји да подстакне развој одговорности, самопоуздања и социјалних вјештина, што је од посебног значаја код малољетника који имају изражене проблеме у контроли импулса или склоност ка агресивном понашању (https://www.kakosi.hr/2020/11/20/sto-radi-skolski-psiholog-1-dio/). Важан сегмент рада психолога односи се и на пружање психолошке подршке малољетницима који су у сукобу са законом. Велики број малољетника долазе из средина у којима владају породични конфликти, насиље и социјална запуштеност, те то има утицај и на њихово понашање. Стога, психолог кроз континуиран рад настоји да код малољетника створи осјећај сигурности, разумјевања и подршке, те да га подстакне да превазиђе тешкоће с којима се сусретао. Ово посебно долази до изражаја код малољетника који су већ били „у сукобу са законом“, а све у циљу превентнивног дјеловања да више не чине кривична дјела или прекршаје, односно дјелује се на спречавању појаве рецидивизма, тј. повратништва. Психолог не ради само с малољетницима већ и са њиховим породицама, гдје се проблем малољетничког преступништва често не може одвојити од породице и породичних прилика и окружења. У том контексту психолог помаже родитељима да схвате потребе свог дјетета, да га разумију и кроз разговор и бољу комуникацију покушају превазићи многе проблеме (Macanović, 2020).

У оквиру институционалног система, психолог остварује сарадњу са педагозима, социјалним радницима, наставницима и другим стручњацима. Оваква међусобна сарадња омогућава свеобухватан приступ проблему малољетничког преступништва и доприноси ефикаснијем планирању и спровођењу превентивних мјера. Психолошки налази и препоруке представљају важан сегмент у креирању индивидуалног приступа сваком малољетнику.

Улога социјалног радника у раду са породицом и малољетницима

Социјални радник има једну од кључних улога у систему превенције и сузбијања малољетничког преступништва, јер његов рад обухвата директан контакт са малољетником, али и са породицом као примарним социјалним окружењем у којем се понашање младих формира.

За разлику од приступа који се искључиво усмјерава на појединачно понашање малољетника, социјални рад полази од ширег социјалног контекста, настојећи да идентификује узроке и услове који су довели до појаве девијантних и противправних облика понашања. Како се истиче у раду Комисије за примјену алтернативних мјера и санкција Црне Горе под називом „Права дјеце у сукобу са законом“, у раду с дјецом у сукобу са законом улога центара за социјални рад, показала се веома значајном, посебно имајући у виду професионалну структуру запосленихи положај центра у систему дјечије и социјалне заштите који центар чини најодговорнијим органом за разумијевање и третирање појаве малољетничке деликвенције и самог малољетника, као и за индивидуализацију његовог третмана (Комисија за примјену алтернативних мјера и санкција, 2007: 16).

Као битан задатак социјалног радника јесте процјена породичне ситуације малољетника, а иста обухватз сагледавање породичних прилика и односа, социоекономске услове у којој породица живи, постојање конфиката, насиља, занемаривања итд. У пракси се често показује да проблеми у понашању малољетника нису изолована појава, већ одраз нестабилних породичних прилика, недовољне родитељске подршке или нарушене комуникације између чланова породице. Социјални радник, кроз разговоре и теренски рад, настоји да стекне цјеловиту слику о животним околностима малољетника, што представља основу за планирање даљих интервенција (Југовић и Бркић, 2010).

Такође, велику улогу социјални радници остварују и у кривичноправном контексту, односно у раду са малољетницима који су већ дошли у сукоб са законом, гдје су, како наводи Сабо „одговорни за заштиту права и интереса малољетника, како у улози жртава, тако и извршилаца кривичних дјела. У овом контексту, социјални радници имају кључну улогу у пружању подршке, савјетовања и вођења малољетника кроз правне поступке, истовремено осигуравајући да се поштују најбољи интереси дјетета. Њихова улога у овим процесима подразумијева процјену психосоцијалног стања дјетета или малољетника, предлагање одговарајућих мјера и израду планова интервенције, све у циљу рехабилитације и реинтеграције малољетника у друштво, а поред тога социјални радници су често укључени у израду препорука суду о евентуалном изрицању васпитних или заштитних мјера, као и праћење спровођења тих мјера“ (Sabo, 2024). Сходно томе се и у самом Закону о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку у члану 12. наводи тзв. социјална анамнеза, која представља налаз и мишљење које социјални радник доставља на захтјев овлаштене службене особе, тужитеља или судије и садржи податке о идентитету и личности малољетника, разлоге због којих је дошло до прикупљања података, анализу прикупљених података, податке о породици, социјалну дијагнозу и прогнозу, као и приједлог мјера које треба предузети (Закона о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку, 2020, члан 12).

Наиме, социјални радник учествује у свим фазама поступка, од ране процјене животних околности и породичних прилика малољетника, па до давања стручних мишљења суду приликом одлучивања о врсти и сврси васпитних мјера. Социјални радник има улогу посредника између малољетника, породице и институција. Он учествује у изради индивидуалних планова рада, прати спровођење васпитних мјера и процјењује напредак малољетника. Посебна пажња посвећује се мотивацији малољетника за промјену понашања и развоју одговорности за сопствене поступке. Кроз континуиран контакт и подршку, социјални радник настоји да помогне младој особи да развије конструктивније начине суочавања са проблемима и да се успјешније укључи у друштво (Macanović, Grbić Pavlović, Kuprešanin, 2016).

Посебан значај имају извјештаји социјалних радника, који пружају увид у социјалну зрелост малољетника, услове одрастања и факторе ризика који су допринијели извршењу

кривичног дјела. На основу ових налаза, суд може донијети одлуке које су усмјерене ка ресоцијализацији, а не искључиво кажњавању. Поред тога, социјални радници прате спровођење васпитних мјера и пружају подршку малољетнику и његовој породици, чиме доприносе смањењу ризика од поновног преступништва и успешнијој социјалној реинтеграцији.

Значај институционалне сарадње у спречавању малољетничког преступништва

Спречавање и сузбијање малољетничког преступништва представља сложен друштвени задатак који не може бити ефикасно ријешен дјеловањем једне институције или појединца. Будући да узроци делинквентног понашања код малољетника најчешће произилазе из испреплетености породичних, школских, социјалних и психолошких фактора, неопходан је координисан и свеобухватан приступ који укључује сарадњу различитих институција и стручних служби.

У поступцима с малољетницима учествују разни органи и стручна лица, почев од полиције, судова, ружилаштава, стручних савјетника и органа старатељства, па све до породице, школе и осталих институција на свим нивоима друштвене заједнице (Симовић, Јовашевић, Митровић, Симовић-Нишевић, 2010).

Посебан значај у овом процесу има сарадња образовних установа, центара за социјални рад, правосудних органа, полиције, па у крајњој линији и казнено-поправних установа. Школе су често прве које уочавају проблеме у понашању дјеце и младих, те благовременим информисањем и укључивањем стручних служби могу допринијети раном откривању ризичних понашања. Центри за социјални рад имају кључну улогу у процјени породичних прилика и пружању подршке породицама, док правосудни органи и полиција обезбјеђују законитост поступања и заштиту друштва.

Један од најзаступљенијих облика сарадње огледа се у размјени информација. Полиција има законску обавезу да о сваком поступању према малољетнику обавијести центар за социјални рад, што омогућава благовремену процјену ризика и ангажман стручних служби. Са друге стране, центри за социјални рад достављају полицији релевантне податке о породичним приликама малољетника, о његовом претходном понашању, васпитним мјерама или надзору који се већ спроводи. Ова двосмјерна комуникација представља основу за координисано дјеловање у раним фазама поступка. Посебну улогу у стратегији и политици и етиолошком и превентивном приступу малољетничкој делинквенцији има полиција, која ће различитим методама, техникама и процедурама уочити различите облике поремећеног понашања дјеце и младих - малољетничке делинквенције, остварити сарадњу са осталим органима у оквиру превенције и сузбијања, те перманентно вршити праћење и истраживање свих облика поремећеног понашања дјеце и младих, од васпитне запуштености до одређених облика криминалитета (Грбић-Павловић, 2008: 457).

Одређени облици међусобне сарадње развијени су и у области превенције малољетничког преступништва, при чему Министарство унутрашњих послова спроводи различите превентивне програме усмјерене на младе, како у школском окружењу, тако и у оквиру локалних заједница. Ове активности обухватају едукативна предавања, радионице и друге облике рада чији је циљ подизање свијести о посљедицама противправног понашања. У њихову реализацију често се укључују и центри за социјални рад, који кроз стручну подршку и психосоцијалне интервенције доприносе свеобухватнијем приступу превенцији.

Као проблем институционалне сарадње у спријечавању малољетничког преступништва могао би се навести недостатак редовне и структуиране комуникације. Посебно се као проблем истиче неблаговремена или непотпуна достава документације од стране центара за социјални

рад, која се односи на претходне интервенције, породичне прилике и индивидуалне потребе малољетника. Овакви пропусти значајно отежавају рад у одјељењима за малољетнике, нарочито у сегменту процјене ризика, планирања индивидуалног третмана и припреме за повратак у заједницу. Кашњење или недоступност релевантних података може негативно утицати на безбједносне процјене, као и на процјену ризика од бјекства, насилног понашања или самоповређивања (Macanović, Grbić Pavlović, Kuprešanin, 2016).

Институционална сарадња има важну превентивну улогу, јер омогућава развој и спровођење програма усмјерених на јачање породичних капацитета, унапређење социјалних и животних вјештина младих, као и подизање свијести о штетности делинквентног понашања. Кроз заједничко дјеловање институција стварају се услови за благовремене интервенције и пружање адекватне подршке малољетницима у ризику.

Закључак:

Посебан значај у спречавању и сузбијању малољетничког преступништва имају стручне службе, односно педагози, психолози и социјални радници, чији рад представља основу савременог приступа поступању према малољетницима. Педагози, као дио образовног система, имају важну улогу у раном препознавању ризичних понашања и проблема у адаптацији дјеце и младих. Кроз свакодневни контакт са ученицима, они су у могућности да благовремено уоче промјене у понашању, пад школског успјеха, изостанке или конфликтне односе, те да иницирају даље стручне интервенције. Рано дјеловање педагога може значајно допринијети спречавању да се мањи облици девијантног понашања развију у тежа делинквентна испољавања.

Психолози имају кључну улогу у разумијевању унутрашњих узрока делинквентног понашања малољетника. Кроз психолошку процјену, савјетодавни рад и континуирану подршку, они доприносе бољем сагледавању личности малољетника, његових емоционалних тешкоћа, нивоа зрелости и способности суочавања са животним изазовима. Психолошки приступ омогућава да се реакција друштва према малољетнику не заснива искључиво на санкционисању, већ на разумевању и помоћи, што је од посебног значаја у спречавању повратништва и даљег криминалног развоја.

Социјални радници, са друге стране, имају централну улогу у раду са породицом и ширим социјалним окружењем малољетника. Њихов задатак је да идентификују факторе ризика у породичном функционисању, пруже подршку родитељима и обезбиједе заштиту најбољег интереса дјетета. У кривичноправном контексту, социјални радници представљају важну спону између суда, породице и других институција, доприносећи доношењу одлука које су усмјерене ка васпитном дјеловању и ресоцијализацији малољетника.

Малољетничко преступништво у Републици Српској представља озбиљан друштвени изазов, али и област у којој постоји значајан простор за превентивно дјеловање. Рјешења за спријечавање наведене појаве могу се наћи и у озбиљној и координисаној институционалној сарадњи, изради стратегијског плана борбе против малољетничке делинквнеције, континуираним обукама и професионалним усавршавањем кадрова који се баве малољетницима, затим разним превентивним кампањама у школама и другим васпитно-образвоним установама, улагањем у стручне службе и јачање њихових капацитета итд. Усмјеравањем пажње на васпитање, подршку и разумјевање, умјесто искључивог кажњавања, стварају се услови за здравији развој младих и стабилније друштво у цјелини.

Литература:

1. Black, W. D., Larson, L. C. (1999). Bad Boys, Bad Men: Confronting Antisocial Personality Disorder. New York – Oxford: Oxford University Press.
2. Bašić, J. (2009). Teorije prevencije: prevencija poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja djece i mladih. Zagreb: Školska knjiga.
3. Bileta, M. (2015). Uloga pedagoga u prevenciji rizičnih ponašanja kod djece i mladih. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
4. Грбић, Н., Павловић, Г. (2008). Рад полиције са младима неприхватљивог понашања – модел за ефикаснији рад. Зборник радова „Малољетничка деликвенција као облик друштвено неприхватљивог понашања младих“. Бања Лука: Висока школа унутрашњих послова, стр.455-466.
5. Закон о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку („Службени гласник РС“, број: 13/2010, 61/2013 и 68/2020).
6. Југовић, А., Бркић, М. (2010). Социјална заштита и превенција малолетничког преступништва: улоге, контроверзе и добре праксе. Годишњак Факултета политичких наука, 2010, вол. 4, бр. 4, стр. 435-452.
7. Jurić, V., Mušanović, M., Staničić, S., Vrgoč, H. (2001.) Koncepcija razvojno pedagoške djelatnosti stručnih suradnika (prijedlog), Ministarstvo prosvjete i školstva. Zagreb: Prosvjetno vijeće.
8. Комисија за примјену алтернативних мјера и санкција. (2007). Права дјеце у сукобу са законом. Подгорица: Министарство праве, UNICEF.
9. Копас-Вукашиновић, Е. (2021). Контрола понашања деце и младих: превенција и/или могућност васпитног деловања. Јагодина: Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу.
10. Macanović, N. (2020). Socijalno neprilagođeno ponašanje djece i adolescenata. Banja Luka: Centar modernih znanja.
11. Macanović, N., Grbić Pavlović, N., Kuprešanin, J.(2016). Maloljetnička delinkvencija, prevencija i resocijalizacija. Banja Luka: Evropski defendologija centar.
12. Sabo, L. (2024). Uloga socijalnog radnika u kaznenopravnoj zaštiti djece i maloljetnika. Osijek: Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strosmajera u Osijeku.
13. Симовић, М., Јовашевић, Д., Митровић, Љ., Симовић-Нишевић, М. (2010). Коментар Закона о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку. Бања Лука: Међународно удружење научних радника – АИС.
14. Pta radi školski psiholog. Dostupno na: https://www.kakosi.hr/2020/11/20/sto-radi-skolski-psiholog-1-dio/). Očitano: 04.04.2026. године.

THE ROLE OF HELPING PROFESSIONS IN THE PREVENTION AND TREATMENT OF JUVENILE DEFENCE

Abstract: *Juveniles are one of the most sensitive, and also one of the most vulnerable categories of any society, and therefore juvenile delinquency is an extremely complex and socially significant phenomenon. This is also evidenced by the fact that juveniles require special treatment and approach in work, both in a proactive sense and in the legal reaction to committed illegal acts. The aim of this paper is to point out the role and importance of helping professions in the prevention of deviant behavior of children and young people, as well as institutional cooperation in the prevention of juvenile delinquency.*

Keywords*: juvenile delinquency, pedagogue, psychologist, social worker.*